

TUJILAPPASSUIT

07.12 // 2018 - 17.03 // 2019

TUPILAKKEN ANNO 2018

Udstillingen viser et bredt spænd af kunstnere, der fortolker tupilakken på hver sin måde og bidrager med input til spørgsmålet: hvad er en tupilak anno 2018?

Oprindeligt var tupilakken en ond ånd, som man sendte efter sin fjende. Da europæerne kom til Grønland, ønskede de at se tupilakkerne, og derfor begyndte grønlænderne at lave afbildninger af dem i form af små udskårne figurer. Figurerne har siden udviklet sig til populære souvenirs, og det er dem, som de fleste i dag forbinder med ordet tupilak. Dette er tydeligt i et værk som Kaalaralaaq af Gukki Nuka Willsen Møller (f. 1965), hvor tupilakkens rolle som pyntegenstand understreges ved at lade tupilakken udgøre keramikanorakkens "perlekrave". Værket er en kærlig hyldest til kunstnerens farmor, Kaalaralaaq.

Tupilakken har ændret markant betydning gennem de sidste 100 år. De tidligste tegninger på udstillingen er lavet af Østgrønlands første kateket Kârale Andreassen (1890-1934), som var søn af åndemaneren Mitsuarnianga. Karâle havde derved et indgående kendskab til tupilakken og skildrede den adskillige gange i sine tegninger. Tegningerne her viser skabelsen af en tupilak. Karâles tegninger har været inspirationskilde for mange kunstnere.

Nuuk Kunstmuseum har omkring 200 tupilakfigurer i samlingen. Desværre kender vi ikke kunstnerne bag mange af vores figurer. Et eksempel er tupilakken i Maria Kreutzmanns (f. 1985) stopmotion film skabt til udstillingen her. Den hundelignende figur er lavet i kaskelottand. Den er ikke skræmmende og grotesk som mange andre tupilakker, men blid og nuttet.

Maria Kreutzmann står også bag bogen *Bestiarium Groenlandica*, en illustreret håndbog om grønlandske mytevæsener, ånder og dyr. Coco Apunnguaq Lyngé (f. 1991) og Jonatan Brüsç (f. 1986) bidrager med fire værker på udstillingen, som er illustrationer til bogens afsnit om tupilakken. Kreutzmann bidrager med sin egen

digital art, der udforsker et mere feminint udtryk i tupilakken.

I Johan Markussens (1906-1994) værk Nationaldag 21. juni fra 1982-89 har de traditionelle tupilakfigurer været inspirationen. Tupilakkerne bliver her til symboler på det grønlandske på lige fod med Grønlands nationalflag og mænd i kajak.

I skærende kontrast hertil ses Pia Arkes (1958-2007) Tupilakosaurus: An Interesting Study about the Triassic Myth of Kap Stosch fra 1999. Værket tager sit udgangspunkt i den danske palæontolog Dr. Eigil Niensens afhandling fra 1954 om "Tupilakosaurus Heilmanni" (en uddøet dyreart). Nielsen navngav efter den grønlandske tupilak, det græsk-videnskabelige "saurus" og "Heilmanni" opkaldt efter den kendte danske palæontolog Gerhard Heilmann (1859-1946). Arke så sig selv og sin kunst som en blanding af flere kulturer, ligesom ordet "Tupilakosaurus". Gennem værket sætter Arke derfor bl.a. spørgsmålstejn ved idéen om "den grønlandske kunstner" som underlagt et bestemt motivvalg; f.eks. tupilakken som symbol på det grønlandske.

I Mike Kristiansens (f. 1971) malerier ses tupilakken nærmest som et ikon på det grønlandske, men i et sammenstød mellem det traditionelle og det moderne; grønlandske sagn og myter blandes med kristendommen, tørvehytter med boligblokke og tupilakker med graffiti. I Mikes skitser udforskes tupilakken som formsprog.

I Jakob Maqé Niensens (f. 1982) animerede kortfilm Tupilaq ses også sammenstødet mellem det traditionelle og det moderne. Tupilakken ses her som symbol på en blivende forbandelse i en kold storbyverden, der står i skarp kontrast til drømmen om livet i den smukke, grønlandske natur.

I Anne-Birthe Hoves (1951-2012) serie Tupilak er det derimod tupilakkens legende udtryk, der er i fokus. Tupilakken er det faste holdepunkt, men betydningen ændrer sig alt efter, hvad Hove

kombinerer den med - svævende lemmer, helikoptere, roser eller kruseduller - alt imens tupilakkerne danser over lærrederne.

Også Arnannguaq Høegh (f. 1956) leger med tupilakken som udtryk, både i sine tidlige skitser, men især i tupilakskulpturen fra 2001, der understreger det groteske og overdrevne i tupilakken som figur.

Rikke Diemer og Jessie Kleemanns (f. 1959) værk er en illustration til bogen Taallat af Jessie Kleemann fra 1997, hvor de er inspireret af åndemanerpraksis.

For at lave en tupilak skulle man ikke være åndemaner – alle kunne lave den. Ligesom alle kunstnere kan inspireres af tupilakken som form, som leg, som ikon eller symbol. Tupilakken er grønlandsk – og tupilakken kan anno 2018 stadig være både sjov og uhyggelig.

LYT TIL VORES TUPILAK PLAYLISTE

Tupilakken er også en inspirationskilde for grønlandske musikere. Lån en musikafspiller ved skranken for at lytte til playlisten, imens du ser udstillingen.

Tupilak af Joseph Tarrak Petrussen & Aqqalu Engell
Fxxgs, 2016

Isussuapput af Kimmernaq (tekst og melodi af Pilunnguaq Lyngø)
Tunissut, 2006

Tupilak af Marina
Utaqqivunga, 1992

nk